

ARAŞTIRMA

F.Ü.Sağ.Bil.Vet.Derg.
2020; 34 (2): 109 - 113
<http://www.fusabil.org>

Hakan KEÇECİ^{1, a}
Tekin ŞAHİN^{2, b}
Merve ÖZTÜRK^{1, c}

¹ Bingöl Üniversitesi,
Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Anabilim Dalı,
Bingöl, TÜRKİYE

² Siirt Üniversitesi,
Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Anabilim Dalı,
Siirt, TÜRKİYE

^a ORCID: 0000-0001-8236-100X

^b ORCID: 0000-0002-1164-3429

^c ORCID: 0000-0002-8500-7599

Bingöl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine 2017–2019 Yılları Arasında Getirilen Hayvanların Genel Analizi

Bu çalışma, Bingöl ve çevresinde halkın bakıp beslediği çiftlik ve pet hayvan hastalıklarının tür, zaman ve sistemlere göre belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu sebeple Bingöl ve çevresinden Bingöl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine 2017-2019 yılları arasında toplam 1715 evcil hayvan teşhis ve tedavi için getirilmiştir. Tür, zaman ve sistemsel hastalıklar temel alınan araştırmada; 2017 yılında 105 hayvan, 2018'de 567 ve 2019'da da 1043 hayvanın kontrolü yapılmıştır. Yaklaşık üç yıllık süreçte; 830 pet hayvan, 525 büyükbaş, 238 küçükbaş, 120 egzotik hayvan ile 2 adet at bakılmıştır. Hayvanlar en çok ilkbahar, daha az yaz döneminde getirilmiştir. Tespit edilen hastalıkların yerleştiği alana göre yüzdeleri sırasıyla; sindirim sistemi %28.86, bulaşıcı hastalıklar %18.66, solunum sistemi %14.05, deri hastalıkları %8.34, dolaşım sistemi %3.32, vitamin-mineral eksiklikleri %2.80, metabolik hastalıklar %1.81, üriner sistem %0.82 ve genel muayene %21.34 şeklinde olmuştur. Sonuç olarak; hayvancılığın geçim kaynağı olduğu Bingöl ilinde en çok kedi-köpek ve egzotik hayvan muayene için getirilirken en fazla sindirim sistemi, enfeksiyöz ve solunum sistemi hastalıklarının olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayvan, analiz, klinik muayene, hastalık, tedavi

General Analysis of Animals Brought to Bingol University Veterinary Faculty Internal Medicine Clinic between 2017 and 2019

In this study, a total of 1715 domestic animals were brought to Bingol University Veterinary Faculty Internal Medicine Clinic between 2017 and 2019 for diagnosis and treatment. Based on species, time and systemic diseases, 105 animals were controlled in 2017, 567 in 2018 and 1043 in 2019. In about three years; 830 pet animals, 525 cattle, 238 ovine animals, 120 exotic animals, and 2 horses were examined. The animals were brought mostly during the spring and lesser in the summer. The percentages of the diseases determined according to the area where they are located are digestive system 28.86%, infectious diseases 18.66%, respiratory system 14.05%, skin diseases 8.34%, circulatory system 3.32%, vitamin-mineral deficiencies 2.80%, metabolic diseases were 1.81%, urinary system 0.82% and general examination was 21.34%. As a result; in Bingol, where animal husbandry is a source of livelihood; it was determined that most of the cat-dog and exotic animals were brought for examination, while the most common diseases were digestive, infectious and respiratory systems.

Key Words: Animal, analysis, clinic examination, disease, treatment

Giriş

Hastalıklar ülkemizin her yöresinde etiyolojik açıdan çok farklı arz etmektedir (1, 2). Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan insanların çoğu tarım ve hayvancılıkla geçindiğinden, ortaya çıkan hastalıklar da ekonomik açıdan birçok kişiyi ilgilendirmektedir. Hayvanların barınma şartları, yetiştirilme koşulları da genelde çok iyi değildir. Ayrıca halkın bakım ve besleme konusunda eğitim eksikliği de söz konusudur (2-4). Yörede zaman zaman çiftlik hayvanlarında ortaya çıkan şap, brucella, koyun-keçi vebası, çiçek ve benzeri bulaşıcı hastalıklar ile ara sıra rastlanan zoonozlar da çiftçileri zor durumda bırakmaktadır. Yine şehir hayatının getirdiği bazı değişiklikler, evde beslenen kedi- köpek, kuş ve bazı egzotik hayvanların da bakım, beslenme ve hastalıklarının kontrolünü zorunlu kılmıştır. Özellikle kuduz, leptosirozis, kist hidatik, uyuz gibi insanlara geçebilen zoonoz hastalıkların erken teşhisi ve aşılarının vaktinde yapılarak bertaraf edilmesi hayati derecede önemlidir (5-8). Bu nedenle bahsi geçen tüm hayvan hastalıklarının rakamsal olarak ortaya konulması ya da değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu çalışmayla gerek çiftlik, gerekse pet hayvanların muayene ve tedavisinden elde edilen verilerin bildirimi yapılmıştır. Yine tespit edilen muayene sonuçlarının sistemsel olarak ele alınması, aylık-yıllık bazda toplanan verilerin tablo ve grafik eşliğinde sunulması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma Bingöl Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun 11/03/2020-E.5629 tarih ve sayılı izniyle yapılmıştır. Çalışma materyalini, Bingöl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine Mart 2017-Aralık 2019 tarihleri arasında toplam 34 aylık süreçte muayene ve tedavi amacıyla getirilen hayvanlar oluşturmıştır. Bu hayvanların ilk planda barınak koşulları, bakım şartları ve genel anamnez bilgileri

Geliş Tarihi : 18.03.2020
Kabul Tarihi : 18.06.2020

Correspondence Yazışma Adresi

Hakan KEÇECİ
Bingöl Üniversitesi,
Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Anabilim Dalı,
Bingöl – TÜRKİYE

hkececi@bingol.edu.tr

alınarak kaydedilmiştir. Böylece çalışma materyali 437 kedi, 393 köpek, 226 erişkin sığır, 299 buzağı, 46 koyun, 30 kuzu, 65 keçi, 97 oğlak, 120 egzotik hayvan (muhabbet kuşu 80, papağan 8, kaplumbağa 14, tavşan 5, hamster 10, kartal 2, şahin 1) ve 2'si at olmak üzere toplam 1715 hayvandan meydana gelmiştir (Tablo 1).

Hayvanların tür sınıflaması, hastaların tür ayrımı yapılmaksızın aylara ve yıllara göre dağılımı ile hastalıkların yerleştiği sisteme göre yaygınlığı tablo (Tablo 1, 2, 3) ve şekillerle (Şekil 1, 2) sunulmuştur. Sadece genel muayene ve aşılama amacıyla getirilen

hayvanlar "Genel Muayene" başlığı altında verilmiştir. Yapılan genel muayenelerde de; vücut sıcaklığı ($^{\circ}\text{C}$), kalp frekansı (adet/dakika), solunum sayısı (adet/dakika), ruminantlarda rumen hareketleri (adet/5 dakika) ve derinin durumu, elastikiyeti, kıl örtüsü ile konjunktivaların rengi tespit edilerek kayıt altına alınmıştır. Tüm bunlar eşliğinde canlının genel durumu kabaca değerlendirilmiş, ihtiyaç hissedilen vakalarda diğer ileri tetkikler yapılmıştır. Tablo ve şekillerde verilen ortalama değerler ile frekans dağılımları Windows SPSS 21 programı kullanılarak hesaplanmıştır (9).

Tablo 1. Muayene ve tedavisi yapılan hayvanların türlere göre sayı ve % dağılımı

Hayvan Türleri	2017	2018	2019	Toplam	%
Kedi	30	125	282	437	25.48
Köpek	22	129	242	393	22.92
Buzağı	10	102	187	299	17.43
Sığır	10	100	116	226	13.18
Egzotik Hayvan	8	39	73	120	6.99
Oğlak	4	25	68	97	5.65
Keçi	10	20	35	65	3.79
Koyun	5	19	22	46	2.68
Kuzu	5	8	17	30	1.75
At	1	-	1	2	0.12
Toplam	105	567	1043	1715	
%	6.12	33.06	60.82	100	100

Tablo 2. Muayene ve tedavisi yapılan hayvanlarda hastalıkların sistemlere göre sayı ve % dağılımı

Sistem Hastalıkları	2017	2018	2019	Toplam	%
Sindirim sistemi Hastalıkları	20	163	312	495	28.86
Genel Muayene	20	136	210	366	21.34
Enfeksiyon Hastalıkları	18	110	192	320	18.66
Solunum Sistemi Hastalıkları	17	62	162	241	14.05
Deri Hastalıkları	12	36	95	143	8.34
Dolaşım Sistemi Hastalıkları	8	26	23	57	3.32
İz element ve vitamin Hastalıkları	9	27	12	48	2.8
Metabolizma Hastalıkları	-	6	25	31	1.81
Üriner Sistem Hastalıkları	1	1	12	14	0.82
Toplam	105	567	1043	1715	100

Tablo 3. Muayene ve tedavisi yapılan hayvanların yıllara ve aylara göre sayı ve % dağılımı

Aylar	2017	2018	2019	Toplam	%
Ocak	-	26	64	90	5.24
Şubat	-	45	102	147	8.57
Mart	2	62	125	189	11.02
Nisan	3	61	109	170	9.91
Mayıs	8	40	119	167	9.74
Haziran	5	30	65	100	5.83
Temmuz	7	43	106	156	9.10
Ağustos	10	33	60	103	6.00
Eylül	12	36	79	127	7.41
Ekim	17	60	83	160	9.33
Kasım	21	81	48	150	8.75
Aralık	20	50	88	156	9.10
Toplam	105	567	1048	1715	100

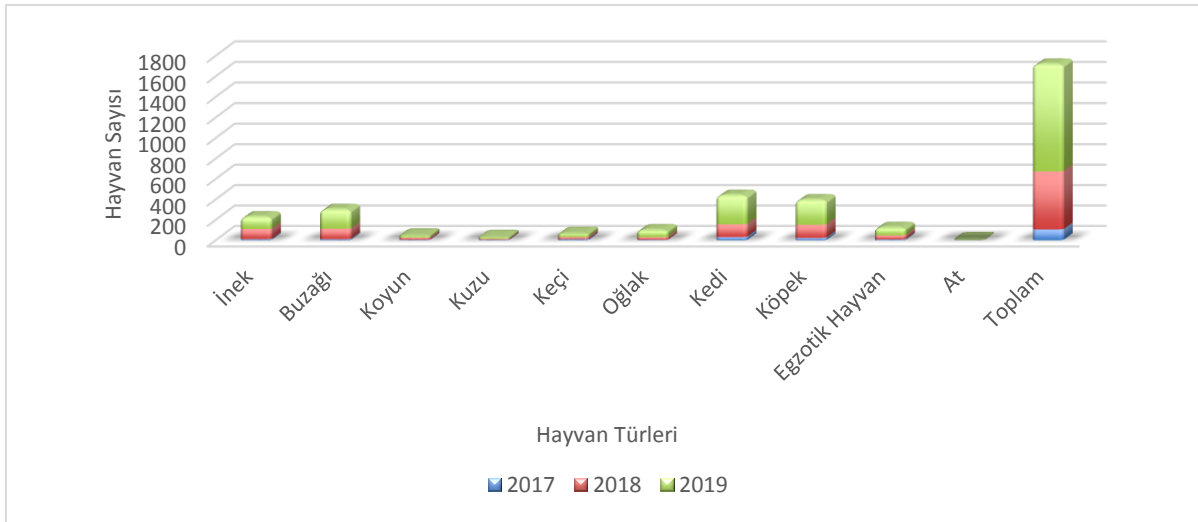
Bulgular

Yaklaşık üç yıl içinde 1715 adet hayvan muayene edilmiş ve genel muayene ile tedavi için getirilen hayvanların tür dağılımları Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre en fazla 830 adet kedi-köpek (%48.41), bunu takiben 525 baş büyük ruminant (%30.61), 238 küçük ruminant (%13.87), 120 egzotik hayvan (%6.99) ve 2 de at (%0.12) muayene edilmiştir. Hayvan türlerinin yıllara göre dağılımı Şekil 1'de verilmiştir.

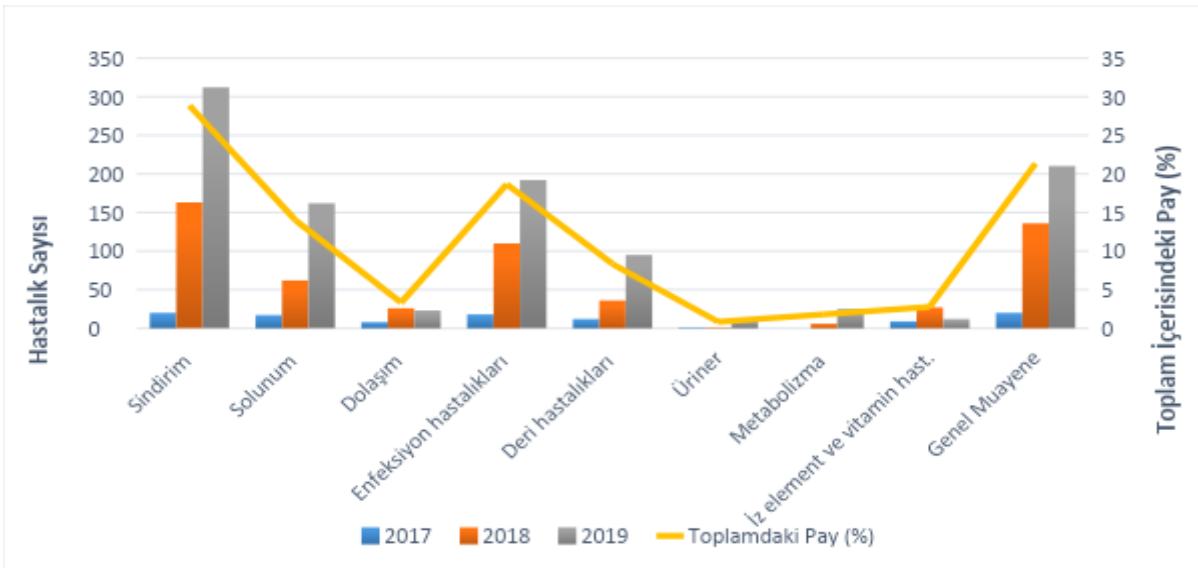
Hastalıkların sistemlere göre sınıflandırıldığı Tablo 2'de; 495 vakada sindirim sistemi hastalığı (%28.86), 320 enfeksiyöz hastalık (%18.66), 241 solunum sistemi (%14.05), 143 deri hastalığı (%8.34), 57 dolaşım sistemi (%3.32), 48 vitamin ve mineral eksikliklerine bağlı hastalık (%2.80), 31 metabolizma (%1.81), 14 üriner

sistem (%0.82) hastalığı görülmektedir. Aynı tabloda 366 hayvanın genel muayenesi (%21.34) yapıldığı da belirtilmiştir. Şekil 2'de sistem hastalıklarının yıllara göre dağılım grafiği verilmiştir.

Kliniğe gelen hayvanların aylara göre dağılımını gösteren Tablo 3'de ise; en fazla mart ayında 189 adet hayvanın muayenesi yapılmıştır. En az muayene ve tedavi ise Ocak ayında 90 olarak kaydedilmiştir. Klinikte karşılaşılan hastalıklar yoğunluğuna göre; indigesyon, pnömoni, enteritis, enterotoksemi, theileria, ekto ve endoparaziter enfestasyonlar, bakteriyel ve viral enfeksiyonlar, retikülo-peritonitis travmatika (RPT), dermatitis, pika ve neonatal sepsisemiler şeklinde sıralanmaktadır.

Şekil 1. Hayvan türlerinin yıllara göre dağılım grafiği

Şekil 2. Yıllara göre sistemsel olarak hastalıkların değişimi

Tartışma

Bingöl Üniversitesi Veteriner Fakültesi 16 Nisan 2012 tarihinde kurulmuş, klinik faaliyetlerine de Mart-2017'den itibaren başlamıştır. Kliniklerin hizmete girmesiyle kısa zamanda bölgedeki hayvancılık işletmeleriyle pet hayvan sahiplerinin uğrak noktası olmuştur. Ayrıca kliniklere getirilen hayvanlar çevredeki hayvan popülasyonu ve hastalık türlerinin ortaya çıkarılmasına vesile olmuştur.

Bingöl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı tarafından 34 aylık süreçte toplam 1715 baş hayvanın muayene ve sağaltımı yapılmıştır. Hasta kabulünün ilk gününden itibaren yapılan muayene sayısı giderek artmıştır. Tablo 1'e bakıldığında da bu durum rahatlıkla görülmektedir. Her yıl önemli derecede hasta sayısındaki artışın nedeni, fakültenin yeni olması, kolay ulaşılması, bölge insanı tarafından gittikçe daha iyi tanınmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca gelen vakaların çoğunluğu pet hayvanlardan oluşmuş, daha sonra sırasıyla büyük ruminant, küçük ruminant, egzotik hayvan ve tek tırnaklılar takip etmiştir. Doğu Anadolu bölgesinde hayvan hastanelerinde benzer araştırmalar ortaya konulmuş olup, ruminantların muayene ve tedavileri birinci sırada yer alırken, bu çalışmada çoğunluk pet hayvanlardan oluşmuştur (1-5). Diğer şehirlerin klinik veya hayvan hastanelerinde bildirildiği (1-8) gibi, ruminantların daha çok muayene ve tedavi amacıyla getirilmeleri bölgenin tarım ve hayvancılıkla geçiniyor olmasından dolayıdır. Aslında halkın geçim kaynağına bakarak bu araştırmada da aynı durum beklenirken, pet hayvanların ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Bunun nedeni, ülkemizde son yıllarda pet hayvanlara olan ilginin giderek artmasıdır. Gerek görsel, gerek yazılı medyada pet hayvanlara karşı farkındalığın artırılması ve son yıllarda hayvanların lehine olacak şekilde kanunlarımızdaki hayvan haklarına yönelik önemli gelişmelerin de meydana gelmesine bağlı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, pet hayvanlarındaki sıralamaya bakıldığında kedi sayının diğerlerinden fazla olması, yöre halkının gelenek ve göreneklerine göre köpek bakımının hoş karşılanmayıp kediyi daha çok tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca köpeğin evde bakımı, havlayarak komşuları rahatsız etmesi ve her gün dışarı çıkarılma zorunluluğu, buna karşı kedilerde böyle problemlerle karşılaşılması onlara olan ilgiyi artırmaktadır. Pet hayvanlardan sonra ikinci sırada ruminantların yer alması insanların geçim kaynağının hayvancılık olduğunun işaretidir. Yine kliniklerde bakılan köpek sayısı belirtilen hassasiyete rağmen azımsanmayacak düzeydedir. Şehir nüfusunun belli bir kısmının başka illerden gelen öğrenci ve memurlardan oluşması bunun en önemli sebebi olabilir. Ayrıca askerpolis köpekleri ile inşaat firmalarının şantiyelerinde bakıp beslenen hayvanlar da başka bir kaynağı teşkil etmektedir. Egzotik hayvanların şehirlerde bakım ve beslemesinin giderek artması, veteriner fakültesine olan ilgiyi artırmıştır.

Hastalıkların yerleştiği sistemlere göre dağılımları incelendiğinde; 495 adet sindirim sistemi hastalığı

(%28.86), 320 enfeksiyöz hastalık (%18.66), 241 solunum sistemi (%14.05), 143 deri hastalığının (%8.34) ön sıralarda yer aldığı, ayrıca genel muayene ve aşılanmanın da 366 (%21.34) olduğu görülmüştür. İçen ve Şimşek (4) Diyarbakır'da yaptıkları benzer araştırmada en çok sindirim sistemi, solunum ve metabolizma hastalıklarının görüldüğünü bildirirken, Aksoy ve ark. (6) da aynı şekilde en fazla sindirim, solunum sistemi ve metabolizma hastalıklarını tespit etmişlerdir. Sekin ve ark. (3) da sindirim ve solunum sistemi hastalıklarına sıklıkla rastladıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da araştırmacıların elde ettikleri verilere benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Şekil 2).

Enfekte (paraziter / bakteriyel) meraların birçok yetiştirici tarafından ortak kullanılması, sığırcılığın modernize edilmemiş kapalı ahırlarda yapılması da pek çok hastalığa davetiye çıkardığı bilinmektedir (2). Ülkemizde yetersiz beslenme şartları ile ahırların kötü havalandırma koşulları sindirim ve solunum sistemi hastalıklarını ilk plana taşımaktadır. Bu araştırmada alınan anamnez bilgileri ışığında barınakların hijyenik durumu, paraziter mücadele eksiklikleri, hastalıklara karşı koruyucu aşılama sorunları Şimşek ve Kaya (2)'nin bildirdikleri ile paralellik göstermiştir.

İlkbahar ve sonbahardaki hasta sayılarının kış ve yaz mevsimindekilere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmacıların literatürlerde (4, 7) elde ettikleri bulguları destekler niteliktedir. İlkbaharda hastalıkların daha çok görülmesi, doğumların bu mevsimde başlaması, yeni doğanlarda septisemik hastalıkların ortaya çıkması ve hayvanların kış boyunca entansif şartlarda depolanan kuru yemleri tüketmelerinden kaynaklanmaktadır. Yaz aylarında büyük ve küçükbaş yetiştiricilerin hayvanlarını meraya çıkarması, kedi köpek sahiplerinin de tatil amacıyla il dışına çıkması bu dönem içinde gelen hasta sayısını azaltmıştır. Teşhis konulan hastalıklar açısından yaz döneminde mera kaynaklı enfeksiyöz hastalıklar (bakteriyel, viral ve paraziter), theileriosis, babesiosis, indigestyonlar, pnömoni tablosu ruminantlarda ilk sıralarda görülürken, kedi köpeklerde de yaz sıcaklarında dermatit, gıdaya bağlı alerjik egzama, gastritis, konstipasyon, parvoviral enteritis, askaridiozis, distemper gibi hastalıklar öne çıkmıştır. Sonbahar döneminde ise mevsimsel geçişe bağlı enfeksiyöz hastalıklar ile paraziter enfestasyonların sık görülmesi hasta sayısı içinde artışın bir nedeni olarak düşünülmektedir. Aksoy ve arkadaşlarının (6) yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Ayrıca Tablo 3'e bakıldığında, Temmuz ayındaki hasta sayılarında bir yükseliş dikkat çekmektedir. Bunun sebebi, yaz mevsiminde havaların sıcak gitmesiyle ilgili kan parazitlerinin de çoğalması ve beraberinde theileria, babesia vs gibi enfestasyonların fazlaca ortaya çıkmasına bağlanabilir.

Sonuç olarak, bu araştırma, yaklaşık üç yıllık süreçte verilen klinik mücadele ve elde edilen sonuçların yöre insanının ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı ve ne kadar destek olunduğunun ortaya konması, aynı zamanda

pratisyen hekimlerimizin saha çalışmalarında fark edemedikleri hastalıkları görebilmeleri açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca toplanan verilerle

hem bölgemizdeki işletmelere, hem de bu konuda daha sonra yapılacak çalışmalara yardımcı olabileceği kanaatine varılmıştır.

Kaynaklar

1. Bozukluhan K, Gökçe Hİ. 2000-2007 yılları arasında Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Kliniklerine getirilen hayvanların iç hastalıkları yönünden istatistiksel değerlendirilmesi. Vet Hekim Der Derg 2009; 80: 45-52.
2. Şimşek A, Kaya A. Van ili ve Çevresinde 2000-2003 yılları arasında görülen hastalıkların insidansı ve mevsimlere göre dağılımı üzerine araştırmalar. YYU Vet Fak Derg 2007; 18: 59-64.
3. Sekin S, Voyvoda H, Ağaoğlu ZT, Karaca M. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğine Van ve çevresinden 1992-1997 yılları arası getirilen hayvanlarda saptanan hastalıkların genel analizi. YYU Vet Fak Derg 1996; 7: 106-109.
4. İçen H, Şimşek A. Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesinde İç Hastalıkları Anabilim Dalı Kliniğine Mayıs 2003-Aralık 2008 tarihleri arasında muayene ve tedavi için getirilen hayvanların genel analizi. Dicle Üniv Vet Fak Derg 2008; 1: 42-47.
5. Şimşek A, Koçhan A, Çakmak F. Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Kliniğine Ocak 2009-Aralık 2014 tarihleri arasında getirilen hayvanların değerlendirilmesi. Dicle Üniv Vet Fak Derg 2015; 1: 15-20.
6. Aksoy G, Şahin T, Çamkerten İ, Polat P. F, Şahan A. Harran Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine 2004-2016 yılları arasında getirilen hayvanlarda saptanan hastalıkların genel analizi. Dicle Üniv Vet Fak Derg 2018; 11: 7-14.
7. Yılmaz Z, Kennerman E, Şentürk S, Temizel M, Aytağ N. Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Küçük Hayvan Kliniğine getirilen kedi ve köpeklerin değerlendirilmesi (1990-2000). Uludağ Univ J Fac Vet Med 2002; 21: 23-31.
8. Dabak M, Gül Y, Yılmaz K, Özdemir H, Elitok B. Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine 1989 1998 yılları arasında getirilen hayvanların iç hastalıkları yönünden genel analizi. FÜ Sağlık Bilimleri Dergisi 2001; 15: 39-44.
9. Büyüköztürk Ş. Veri Analizi El Kitabı (15. Baskı). Pegem Akademi Yayınları Ankara 2011.